

584 και εις αποζημίωσιν άλλας τόσας, ήτοι λίρας 1168. Δι'ό προς ένδειξιν και διηνεκή σφάλειαν, δέδωκα το παρόν εις τους επιτρόπους της ρηθείσης εκκλησίας, έμπροσθεν των υποφαινομένων μαρτύρων και επιβεβαιωμένων και παρά της Α.Σ. Μακαριότητος.

Εν Κυθραία τη ..... Ιουλίου 1876

Σημείωση: 1. Το τούρκικο έτος 1291 αντιστοιχεί με το 1875

2. Το Τούρκικο έτος 1287 αντιστοιχεί με το 1871

3. Οικονομικώς σημαίνει εικονικώς

Κώστας Ζ. Γιαννός

Ο ΜΥΛΟΣ ΤΟΥ ΑΜΠΕΛΙΟΥ

Ο μύλος του Αμπελιού που αναφέρεται στο πιο πάνω έγγραφο και ο οποίος αγοράστηκε από 13 ιδιώτες κατοίκους της Κυθρέας με προορισμό να μεταβιβασθεί στο όνομα της εκκλησίας Παναγίας Χαρδακιώτισσας Κυθρέας, βρίσκεται στη Συρκανιά, σε μικρή απόσταση από την πλατεία των καφενειών και συγκεκριμένα στο δρόμο που ανηφορίζει στα «Πλατανούθκια».

Οι άνω αγοραστές μετά την εικονική αγορά που έκαμαν εξουσιοδότησαν κάποιον (που δεν αποκαλύπτεται στο έγγραφο το όνομά του) να μεταβιβάσει τον μύλο τούτο στην εκκλησία της Χαρδακιώτισσας, όπως κι έγινε το 1876. Η αγορά δεν έγινε απ' ευθείας από την εκκλησία γιατί ο μύλος ανήκε στο Βάκουφ και ήταν αφιερωμένος στα τεμένη των πόλεων Μέκκας και Μεδίνας και απαγορευόταν να μεταβιβασθεί σε άλλο θρησκευτικό ίδρυμα με την πανούργα σκέψη όταν πωλείται σε ιδιώτες μετά το θάνατό τους να μη κληρονομείται, αλλά να περιέρχεται στον προκάτοχό του στο Βάκουφ και στα ιερά τεμένη, πράγμα που δεν μπορούσε να γίνει με την εκκλησία.

Χριστόδουλος Πέτσας

Η εκκλησία κατείχε το μύλο του Αμπελιού από το 1876-1950. Στο διάστημα τούτο ενοικίαζε το μύλο σε διάφορους ενοικιαστές κατοίκους Κυθρέας. Σαν τέτοιοι αναφέρονται ο Γιαννάτζης, ο Φελλάς και τελευταίος ο Σπούτσιος που το διατήρησε για πολλά χρόνια. Τον περιποιόταν και το χάραζε τακτικά. Έπαιρνε πελατεία εκτός από τη Συρκανιά και από τα ορεινά χωριά της Κερύνηας, Χάρτζια, Άγιο Αμβρόσιο, Κουτσοβέντη, Βουνό, Συγχαρί Δίκωμο.

Το νερό του Κεφαλόβρυσου Κυθρέας ξεφεύγοντας από την πηγή έδινε αρχικά την κίνηση στον πρώτο μύλο που λεγόταν Κεφαλόβρυσος και κατόπι προχωρούσε και χωριζόταν με χαράη σε 2 αρτηρίες. Η αριστερή αρτηρία έδιδε την κίνηση στους μύλους: 1. Τ' αμπελιού, 2. της Ελιάς 3. Μενεβύσος 4. Πάνω Ρηάτικος. 5. Κάτω Ρηάτικος. Η δεξιά αρτηρία έδιδε την κίνηση στους μύλους. 1. Βαρτελής, 2. Συρκάνος, 3. Της Στράτας, 4. Του Ποταμού, 5. Της Συκαμιάς, 6. Της Τερασιάς.

Στο έτος 1950 είχε έλθει από την

Αμερική ο Χαράλαμπος Μιλτιάδου και αγόρασε το μύλο τ' Αμπελιού από την εκκλησία της Χαρδακιώτισσας στη συνέχεια περιήλθε στην κατοχή του αδελφού του Γεώργιου Μιλτιάδου ο οποίος τον κατέδρασε και έκτισε στο οικοπέδο σπίτι της κόρης που την πάντρεψε με το Μιλτιάδη Κολιό από την Κυθρέα.

Ο κ. Σάββας Χριστίδης που μου έδωσε τις πληροφορίες για το μύλο τ' Αμπελιού διατείνεται πως ο λάκκος του μύλου τ' Αμπελιού είχε βάθος μικρότερο κατά 3 πόδια από το λάκκο του επόμενου μύλου της Ελιάς, γι' αυτό υστερούσε τούτου σε απόδοση αλλά είχε μεγαλύτερη εκείνης του Μενεβύσου του τρίτου κατά σειρά μύλου της περιοχής. Το όνομα του το πήρε από παρακείμενο αμπέλι που υπήρχε στην περιοχή και το οποίο εγκαταλείφθηκε με την πάροδο του χρόνου.

Αρχικά ιδιοκτήτης του τεμαχίου γης του αμπελιού ήταν ο Ξενής Στυλιανού που ήταν στην υπηρεσία του Δήμου Κυθρέας για σειρά χρόνια. Το κτήμα τούτο γοράσθηκε από το Χρύσανθο Κωνσταντίνου και τελευταία ιδιοκτήτρια ήταν η κόρη του Χρύσανθου, Κυριακή Φυλακλή Αριστοτέλους που το κληρονόμησε από τον πατέρα της.

Από τις δυο αρτηρίες της ροής του νερού αν και οι δύο διανύουν την ίδια απόσταση εντούτοις η αριστερή έχει 5 μύλους στη σειρά σε αντίθεση με τη δεξιά που έχει 6 μύλους στη σειρά. Με το σκεπτικό τούτο φθάνουμε στο ακριβές συμπέρασμα πως ο μύλος τ' Αμπελιού δεν ήταν ο πρώτος, αλλά ο δεύτερος στα παλιά χρόνια. Ο πρώτος μύλος πρέπει να

αναζητηθεί πιο ψηλά από το μύλο τ' Αμπελιού και συγκεκριμένα στη περιοχή «Σμαήλη» ανάμεσα στα τεμάχια «Περβόλα» και «Εξάρχου» και τα οποία και τα δυο ήταν ιδιοκτησία της Αρμενικής Εκκλησίας.

Πέρα από τον αριθμό των μύλων σε κάθε αρτηρία στην τοποθεσία «Σμαήλη» σώζονται λείψανα παλαιών κτισμάτων και μάλιστα στο βάθος του ποταμού. Φαίνεται πως ο πρώτος τούτος μύλος έπαθε ανεπανόρθωτη ζημιά από καθίζηση του εδάφους λόγω σεισμού ή διάβρωση του εδάφους από τα νερά του χειμάρρου σε καιρούς πολυομβρίας ή έπαθε και τα δυο και ο κάτοχος του καιρού εκείνου τον εγκατέλειψε. Αυτές οι θεομηνίες θα έγιναν ωρισμένως τον καιρό της Τουρκοκρατίας χωρίς να υπάρχουν στοιχεία για να προσδιορισθεί έστω και κατά προσέγγιση. Εάν εγίνοντο επί Φραγκοκρατίας ή και Ενετοκρατίας ωρισμένως και η μια και η άλλη θα ενδιαφέρονταν για την παλινόρθωσή του γιατί διέθεταν και τη θέληση και τα μέσα για την αποκατάσταση του μύλου μια περιουσία ανέξοδη και πολύ προσοδοφόρα στην εποχή που μιλούμε.

Τουναντίον οι Τούρκοι στο πέρασμα των αιώνων συνηθισμένοι στην αρπαγή και λεηλασία περιορίζονταν να βρίσκουν περιουσίες έτοιμες και να καρπούνται τους καρπούς των άλλων.

Όταν ένας μύλος καταστρεφόταν από τους πιο πάνω λόγους, εγένετο συνήθως τότε κάποια εκτροπή του ποταμού και στο μέρος που υπήρχε το κατάλληλο ύψος εκτίζετο νέος μύλος για να αντικαταστήσει τον απολεσθέντα. Στην